

2015-05-13

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar Ku2015/01181/KI

Kulturdepartementets promemoria om inordnade av Statens centrum för arkitektur och design i Moderna museet - en kraftsamling för konsten, arkitekturen och formen.

Föreningen Svensk Form har mottagit Kulturdepartementets Promemoria på remiss, och insänder härmed följande synpunkter.

Sammanfattning:

- i en långsiktig vision behöver Sverige ett arkitekturmuseum, ett formmuseum och en mötesplatsmyndighet som verkar över hela landet
- i dagsläget tillstyrker vi förslaget om att inordna ArkDes museiverksamhet och samlingar i Moderna Museet
- mötesplatsuppdraget bör särskiljas från museiuppdraget och utredas vidare
- det regionala perspektivet bör förstärkas i mötesplatsuppdraget
- Svensk Form tillsammans med övriga design- och arkitektur-organisationer bör ges självklara roller i uppbyggnaden av en mötesplatsfunktion.
- Svensk Forms nätverk och rikstäckande närvaro, som redan verkar som en rikstäckande mötesplats för design, bör tas tillvara

Långsiktig vision

Sverige borde självklart ha ett livskraftigt Arkitekturmuseum. Lika självklart borde Sverige ha ett Formmuseum, såsom vi var på väg att få i kölvattnet av Designåret, då förutsättningar för ett formmuseum i anslutning till Nationalmuseum skulle undersökas enligt regeringsförklaringen, samtidigt som det fanns långtgångna planer på ett designcenter vid Telefonplan. Detta måste fortsatt vara den långsiktiga visionen, där museifunktionen är en helt annan än en mötesplatsfunktion, ett centrum, en myndighet eller vilket form man nu väljer, som kan verka över hela landet, efter samma modell som i övriga nordiska länder. Nationalmuseum med sina unika samlingar - eller Röhsska i Göteborg - är tänkbara att hysa ett framtida Formmuseum.

Sammanslagning museiverksamhet och samlingar

Den höga och vällovliga ambitionen att Arkitekturmuseum skulle ta på sig hela det breda uppdraget och fylla behoven av alla de önskade funktionerna under ett tak, har inte infriats. Mötesplatsuppdraget införlivades 2009 efter förslag från Rådet för Arkitektur, Form och Design. Trots ytterligare utredningar initierade av Kulturdepartementet med skärpt uppdragsbeskrivning, uppföljning och namnändring har uppdraget misslyckats från alla håll, inte endast inom museet. Inte heller införandet av ett Insynsråd har haft något inflytande. Experimentet har pågått i sex år, med betydligt tillskott av ekonomiska resurser utan framgång. Samarbetet med Moderna Museet fungerar först nu.

I promemorian framgår att Svensk Form innehade mötesplatsuppdraget under större delen av 2000-talen, som 2009 omfattade 6 miljoner kronor och överfördes till dåvarande Arkitekturmuseet. För Svensk Form innebar beslutet smärtsamma neddragningar inklusive uppsägningar av anställda inom Svensk Form. Trots detta såg Svensk Form positivt på möjligheten att kraftsamla resurser i en gemensam mötesplats för arkitektur, form och design. Att sedan mötesplatsuppdraget inom Arkitekturmuseet inte förvaltades som det var tänkt, är vi de första att beklaga.

Svensk Form tillstyrker beslut om ett inordnande av museiverksamheten i Moderna Museet. Det är ett pragmatiskt och konstruktivt beslut i nuläget; hög tid

att utnyttja resurserna till att skapa ett museum som gagnar publiken. När det gäller utställnings- och programverksamhet och hanterande av samlingar har Moderna Museet en lång och beprövad erfarenhet. Precis som andra berörda har påpekat, är det dock viktigt att design och arkitektur ges en tydlig plats, med en särskilt tillsatt chefsintendent i Modernas utökade uppdrag.

Moderna Museet och ArkDes har nyligen påbörjat en positiv samordning av administrativa resurser, liksom de gjort det betydligt lättare för besökare att orientera sig, med enkla åtgärder såsom gemensamma skyltar, samma spåk och kartor vid ingången.

Svensk Form har inte tagit slutlig ställning i namnfrågan, men vidhåller att det måste vara tydligt för besökare (svenska och internationella) i den befintliga fysiska museilokalen att kunna orientera sig. Namnet Moderna Museet är redan etablerat och kan utan problem, liksom på andra håll i världen, innefatta såväl konst som design och arkitektur. Namnet ArkDes kan upplevas som en efterkonstruktion, mera som en korrektiv åtgärd när Arkitekturmuseets uppdrag inte uppfylldes som förväntat.

Därmed inte sagt att man för all framtid löst frågorna om museer och mötesplatser för arkitektur och design nationellt och regionalt. Det finns plats för många fler och på andra platser än på Skeppsholmen i Stockholm, och diskussionen och utredningen av behov och visioner bör utredas vidare.

Mötesplatsuppdraget

Ur Svensk Forms perspektiv, med samhälls- och designutveckling som övergripande mål, är mötesplatsuppdraget centralt. Svensk Form anser att mötesplatsuppdraget bör lyftas ut ur museiverksamheten och utarbetas vidare, lämpligen inom pågående utredning Gestaltad Livsmiljö. Det finns flera argument varför vare sig ett museum, eller de verk som föreslås i promemorian är lämpliga innehavare av uppdraget. I synnerhet när det finns flera organisationer som fungerar i olika former av mötesplatser, nationellt och regionalt. Dessa resurser bör tas tillvara, ges tydligare uppdrag, samordnas och på sikt utveckla en annan typ av myndighet, såsom planerades för några år sedan. Det är inte heller självklart att ett

mötesplatsuppdrag knyts direkt till **en** enda fysisk plats i Stockholm. Vi saknar dessutom ett uttalat regionalt perspektiv i promemorian.

Varför ett museum har svårt att förena sin roll med mötesplatsuppdraget? Ett museum, behöver liksom media och journalister, ett fritt oberoende uppdrag. De behöver kunna problematisera, ifrågasätta politiker och företag, kritisera och peka på samtidens utmaningar. Mötesplatsuppdraget innehåller en dimension, där man fungerar som en neutral brygga mellan olika intressen - medborgarnas, näringslivets, statens. I andra sammanhang kan det exempelvis handla om att marknadsföra Sverige, svenska formgivare, svenska företag, Sverige som destination. Det är en stor utmaning att ta till sig den rollen inom ramen för ett museums kultur och format.

Varför de föreslagna statliga verken har svårt att förena sin roll med mötesplatsuppdraget? Vissa aspekter av mötesplatsuppdraget kan förvisso beröra myndighetsutövning och lagstiftning, som hänsyn till design och arkitektur i upphandling. Men utan tvekan skulle de föreslagna verken ha en stor utmaning att bygga upp kompetens och nätverk för att kunna tillgodose behovet av att t.ex. kunna svara på hur man bäst använder design och arkitektur för att skapa ett lönsamt lokalt näringsliv, eller hur man skapar en långsiktigt attraktiv boendemiljö, bättre sjukvård. Svensk Form, SVID och branschorganisationer som Sveriges Arkitekter, Sveriges Designer och numera även det nystartade regionala Designregion Sweden (grundat av tidigare regionala SVID-konsulter), har redan de efterlysta nätverken och vanan av att jobba med denna typ av konkreta projekt med lokal förankring.

Finansieringen av ett mötesplatsuppdrag får inte heller låsas upp genom att anställa ny kompetens, såsom vi bevittnade inom Arkitekturmuseet. Pengarna behövs för att engagera, skapa mötesplatserna, skapa förutsättningar för människor att mötas tvärfunktionellt. Inte för att återigen börja från noll och bygga upp en stor stab av människor, för att kompensera den brist på fackkunskaper och nätverk som dessa verk har idag.

Slutligen det angelägna regionala perspektivet. Det är förvisso viktigt att det finns en samlande kraft mellan nationella aktörer i Stockholm, men lika viktigt att mötesplatsuppdraget är påtagligt ute i regioner och kommuner, att det möter människor i deras närmiljö, där förbättrad livsmiljö ska prioriteras och företagandet

ska växa. Flera av dessa synpunkter har utvecklats vidare i Mats Svegfors förstudie Upplev Kultur Var Dag på uppdrag av Dalarnas Landsting, ur ett kulturpolitiskt perspektiv, för stärkandet arkitektur och design regionalt.

Föreningen Svensk Form

Svensk Forms mål och ambitioner beskrivs detaljerat i den statliga årsredovisningen och budgetunderlaget som insändes i februari till regeringen. Verksamheten finns dessutom summariskt beskriven i kulturdepartementets promemoria, dock med en smärre korrektion:

När det gäller det statliga stödet till Svensk Form, 4,4 miljoner kronor, dvs ca 30 procent av föreningens budget, står det att resten av intäkterna härrör främst från medlemsavgifter, vilket är missvisande. Av den totala omsättningen på ca 18 miljoner (ink tidningen Form) uppgår medlemsintäkterna till knappt 2 miljoner kronor. Övriga intäkter kommer via stiftelser, privata företag och projekt, som vi ständigt arbetar med.

Svensk Form, som bildades 1845, har 11 aktiva ideellt arbetande regionalföreningar, och tre nya på väg, som verkar över hela landet, framför allt med publik programverksamhet om designens roll som utvecklingskraft i samhället, som involverar tusentals deltagare. Flera av dem har etablerade samarbeten med regioner och kommuner, och på många håll tas initiativ till olika former av lokala mötesplatser. Form/Design Center i Malmö, som startade 1964 och drivs av Svensk Form Syd, är den mest framstående. Verksamheten, som erhåller stöd från både kommun, region och stat, har stor betydelse i regionen i såväl kultur som näringsliv.

Svensk Form är inte en branschorganisation, men samarbetar nära med de flesta, och initierade för några år sedan nätverket Svenskt designsamarbete, SDS; med ett 10-tal organisationer, alltifrån mode och konsthantverk till design och arkitektur, samt SVID. Vi är vana att samarbeta med aktörer på olika nivåer och hitta tillfälliga lokaler för mötesplatser, utställningar, offentliga och privata. Offentliga fysiska platser skulle kunna variera exempelvis i Stockholm mellan Moderna, Nationalmuseum, Kulturhuset Stadsteatern, Nordiska Museet, ute i på Röhsska,

Form/Design Center och många mindre regionala nav för form och design.

Svensk Form deltar i referensgruppen för Nationalmuseum design, för Gestaltad Livsmiljö, i en rad styrelser och styrgrupper och samverkar med samtliga främjarmyndigheter och övriga myndigheter och verk. Vi verkar naturligtvis alltmera digitalt i olika kanaler. Form, som utsågs till Årets Tidskrift av Sveriges Tidskrifter förra året, är vår främsta kanal för oberoende opinionsbildning.

I dag är arkitektur och design närvarande i våra liv på ett helt annat sätt än tidigare, och människor ska självklart delta i det offentliga samtalet och påverka. Svensk Form vill vara med och driva utvecklingen framåt. Vi tillhör inget skrå, har inget egenintresse, utan arbetar med branschorganisationer och företag inom hela det breda designområdet.

I regionerna möts vi av ett växande behov från politiker som identifierat det faktum, att design- och arkitekturområdet i högsta grad berör medborgarna, ett område som engagerar, som behöver belysas och kritiseras, och som inverkar på livskvalitet, näringsliv och samhällsutveckling. Alla står inför en rad gemensamma stora sociala, ekonomiska och miljömässiga utmaningar, där våra områden och kompetenser kan bidra. Svensk Forms statliga uppdrag utökades med en miljon kronor 2015 för att stärka den regionala närvaron och samarbetet mellan Svensk Forms regionalföreningar och regionerna. Genom våra nätverk kan vi erbjuda såväl lokal förankring som nationell kunskapsöverföring som gagnar form- design och arkitekturutvecklingen. Dessutom erbjuder formatet av en medlemsförening den nya, moderna formen av samhällsengagemang: hur människor kan bidra ideellt till sin närmiljö.

I nuläget är det framför allt Svensk Form och Sveriges Arkitekter som har en organiserad rikstäckande regional verksamhet. Vi har redan inlett samarbete centralt och avser dessutom stärka det regionala. Vi vill gärna gemensamt bidra i en stärkt mötesplatsfunktion. Detsamma gäller, som vi förstått, SVID och Sveriges Designer.

Den mest pragmatiska och konstruktiva lösningen i dagsläget är därför Kulturdepartementets förslag om en sammanslagning av museiverksamheterna på Skeppsholmen, medan mötesplatsuppdraget utreds vidare. Oavsett,

framtida administrativa lösning, vill Svensk Form i samverkan med andra aktörer för att mötesplatsuppdraget ska få ett regionalt genomslag i hela Sverige.

För Föreningen Svensk Form

Ewa A Kumlin, Verkställande direktör